ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

КАПУСТІНА ПИЛИПА РУСЛАНОВИЧА

«КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СПОСІБ СИНЕРГУВАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У ЦИФРОВИЙ ПРОСТІР»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

у галузі знань 02 «Культура і мистецтво»

1. Ступінь актуальності обраної теми дослідження.

Дисертаційне дослідження П. Р. Капустіна присвячене актуальній і недостатньо опрацьованій в сучасному мистецтвознавстві проблемі — комплексному осмисленню синергії традиційних і цифрових художніх практик в українському образотворчому мистецтві кінця XX – першої чверті XXI століття (1990–2026 рр.).

Стрімка дигіталізація культури, поява генеративних алгоритмів, віртуальної та доповненої реальності (VR/AR), мережевих платформ і блокчейн-технологій не призвели до витіснення класичних форм пластичного мистецтва, а створили підґрунтя для якісної трансформації та взаємодії. Проте у більшості існуючих наукових праць цифрове мистецтво розглядалося здебільшого або як відокремлений технологічний феномен, або як суто медійний напрям поза глибинним зв'язком з образотворчою традицією. Запропонований автором синергетичний підхід дозволяє вийти за межі спрощеного протиставлення «традиційного» та «цифрового». Особливої гостроти й актуальності тема набуває в контексті російсько-української війни, де гібридні художні практики виступають потужним інструментом збереження культурної пам'яті, рефлексії травматичного досвіду та репрезентації української національної ідентичності у глобальному культурному просторі.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконано відповідно до плану підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації кафедри живопису Харківської державної академії дизайну і мистецтв за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення, теоретичні узагальнення та висновки роботи спираються на ґрунтовну джерельну базу, що включає монографічні праці зарубіжних і вітчизняних дослідників (В. Беньяміна, М. Маклюена, В. Флюссера, Л. Мановича, К. Пол, О. Соловйова, Я. Пруденко, В. Сидоренка та ін.), виставкові каталоги («FLASHBACK», «Крихкий стан», PinchukArtCentre Prize), матеріали архівів (ВАУМА) та ексклюзивні інтерв'ю з практикуючими художниками.

Методологія дослідження є комплексною та відповідає складності заявленої теми. Автором застосовано як загальнонаукові методи (історичний, системний, компаративний аналіз, типологізація, case study), так і спеціальні мистецтвознавчі методи (формальний, образно-стилістичний, іконологічний, мистецтвознавче моделювання, алгоритмічний аналіз та метод медіаархеології).

Результати дослідження достатньо апробовані. За темою дисертації опубліковано 10 наукових праць, серед яких 3 статті у фахових виданнях України категорії «Б», 1 стаття у закордонному періодичному виданні (Baltic Journal of Legal and Social Sciences), а також 6 публікацій у збірниках матеріалів і тез міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій. Практичні результати дослідження додатково верифіковані участю здобувача у фахових міжнародних та вітчизняних виставкових проєктах.

4. Наукова новизна одержаних результатів.

Наукова новизна дисертаційної праці полягає у тому, що в ній вперше:

- здійснено цілісне мистецтвознавче дослідження феномену синергії традиційних та цифрових художніх практик в образотворчому мистецтві України кінця XX – першої чверті XXI ст. (1990–2026 рр.);

- сформульовано авторську дефініцію поняття «синергія традиційних і цифрових художніх практик» як продуктивної форми міжвидової взаємодії, за якої збереження автономії вихідних компонентів породжує принципово нову художню якість, недосяжну для кожного з них окремо;

- запропоновано та науково верифіковано трикомпонентну типологію форм синергії в українському образотворчому мистецтві (пластична, концептуальна, середовищна);

- систематизовано, введено до наукового обігу та концептуалізовано репрезентативний масив емпіричного матеріалу українського медіаарту і гібридних авторських практик досліджуваного періоду;

- виявлено й теоретично обґрунтовано комплекс чинників національної специфіки української моделі синергії: від специфіки інституційного становлення та суспільно-політичного контексту до генетичного зв’язку з традицією та кристалізацією самобутніх індивідуальних стратегій художнього синтезу.

5. Оцінка змісту дисертації та її структури.

Дисертація Капустіна П. Р. має логічну та виважену структуру, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (237 найменувань) та трьох додатків, зокрема альбому ілюстрацій на 177 позицій. Загальний обсяг кваліфікаційної праці становить 344 сторінки, з яких 197 сторінок припадає на основний текст.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що автором уперше систематизовано та концептуалізовано значний масив емпіричного матеріалу українського цифрового мистецтва і гібридних художніх практик кінця ХХ – початку ХХІ століття. Окрім того, виявлено й теоретично обґрунтовано комплекс чинників національної специфіки української моделі синергії у візуальному мистецтві, серед яких визначено інституційні передумови, суспільно-політичний контекст, генетичний зв'язок з орнаментально-декоративною традицією та формування індивідуальних авторських стратегій міжвидової взаємодії.

У Вступі чітко окреслено науковий апарат: об'єкт, предмет, мету, завдання, хронологічні (1990–2026 рр.) та територіальні межі, методи, наукову новизну та практичну цінність роботи.

У Розділі 1 («Теоретико-методологічні засади дослідження») опрацьовано історіографію проблеми, окреслено джерельну базу, розкрито специфіку міждисциплінарних методів та вибудовано понятійно-категоріальний апарат. Здобувач коректно розмежовує споріднені поняття «інтеграція», «синтез» і «синергія», доводячи доцільність використання саме останнього для характеристики аналізованих художніх процесів.

У Розділі 2 («Цифрове мистецтво в контексті сучасного образотворчого мистецтва: світовий досвід та українські практики») простежено ґенезу цифрового мистецтва за чотирма історичними етапами (від експериментів 1950–1970-х рр. до генеративних ШІ-практик та NFT 2010–2026 рр.). Автором ґрунтовно проаналізовано трансформацію художніх практик на прикладах робіт О. Сая («Excel-Art»), А. Кучера (Science Art на базі УЗД), С. Рябченка, В. Бєлова, Gydravlik, Photinus Studio. Окрему увагу приділено естетичним категоріям глітчу, піксельної та постцифрової естетики, а також еволюції рецепції у виставкових просторах (фестиваль KIMAF, проєкти номінантів PinchukArtCentre Prize).

У Розділі 3 («Гібридні художні практики українських митців: техніки, інструменти та творчі стратегії») представлено розроблену автором трикомпонентну типологію форм синергії: пластичну (на рівні трансформації форми й матеріалу), концептуальну (на рівні авторської ідеї та використання нехудожніх інструментів) та середовищну (на рівні взаємодії фізичного й віртуального просторів). Розкрито особливості національної специфіки синергії традиційних і цифрових художніх практик в українському образотворчому мистецтві.

Висновки послідовно підсумовують результати дослідження відповідно до поставлених завдань і повною мірою відображають положення наукової новизни.

6. Недоліки, зауваження та дискусійні положення

Позитивно оцінюючи теоретичний рівень, наукову новизну та практичну цінність дисертаційного дослідження Капустіна П. Р., вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. **Щодо термінологічного розмежування «синергії» та «ремедіації»:**

Сформулювавши власне визначення синергії як форми міжвидової взаємодії зі збереженням автономії вихідних компонентів, автор водночас апелює до теорії ремедіації Дж. Болтера та Р. Грузіна. У роботі потребує додаткового теоретичного розмежування межа між власне синергетичним процесом (що породжує нову художню якість) і технологічною ремедіацією — коли цифрове середовище здебільшого мімікрує під традиційні фактури олійного живопису, пастелі чи графіки без виникнення нової змістовної якості.

2. **Щодо балансу мистецтвознавчого та техніко-алгоритмічного аналізу:**

Звертаючись до аналізу творів, виконаних за допомогою 3D-моделювання та генеративних систем (Midjourney, Stable Diffusion), здобувач приділяє значну увагу процедурним аспектам: алгоритмам роботи, формулюванню промтів та поетапній фіксації робочого процесу в середовищі софту. Подекуди цей деталізований опис технологічного інструментарію превалює над глибинним образно-пластичним, колористичним та іконологічним аналізом завершеного художнього твору, що має залишатися стрижневим для спеціальності 023.

3. **Щодо часових і видових меж відбору практичних кейсів:**

У дослідженні переконливо репрезентовано феномени Science Art (А. Кучер), цифрового муралізму та AR-скульптури (В. Бєлов, Sasha Q). Разом із тим, у хронологічних межах 2022–2026 рр. потужним напрямом українського візуального простору стала оперативна цифрова графіка, воєнний цифровий плакат та генеративні проєкти для мережевих платформ. Детальніше залучення цих прикладів до мистецтвознавчого аналізу дозволило б ще рельєфніше

розкрити концепт середовищної синергії у вимірі сучасної візуальної комунікації та культурного спротиву.

Висловлені зауваження та дискусійні питання мають переважно уточнювальний і науково-порадчий характер, не зменшують загальної високої оцінки виконаної праці та не ставлять під сумнів вагомість здобутих наукових результатів.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам та загальний висновок.

Дисертаційна робота Капустіна Пилипа Руслановича на тему **«Комп'ютерні технології як спосіб синергування образотворчого мистецтва у цифровий простір»** є цілісним, самостійним, концептуально завершеним і новаторським науковим дослідженням, яке вирішує важливе науково-теоретичне завдання сучасного мистецтвознавства.

Робота відповідає усім вимогам чинного «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор, Капустін Пилип Русланович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»).

Офіційний опонент:
кандидат мистецтвознавства,
декан факультету дизайну та декоративно-прикладного мистецтва,
доцент кафедри дизайну
Закарпатської академії мистецтв
Іван НЕБЕСНИК